

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО РОЗРОБЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНИХ СТАНДАРТІВ СФЕРИ ПОСЛУГ

Алла Онищенко,
аспірантка Інституту професійної освіти
Національної академії педагогічних наук України,
м. Київ, Україна,
<https://orcid.org/0000-0001-6098-8792>

Анотація. Висвітлено методика розроблення професійних стандартів для підготовки кваліфікованих робітників сфери послуг. Розкрито зміст трудових функцій професій: косметик; манікюрник, педикюрник. Обґрунтовано сім етапів розроблення професійних стандартів сфери послуг: перший – підготовчий; другий – здійснення аналізу професійної діяльності за професіями; третій – формування переліку трудових функцій; четвертий – визначення компетентностей, необхідних для виконання трудових функцій; п'ятий і шостий – визначення результатів навчання; сьомий – розподіл трудових функцій у межах професійних кваліфікацій.

Ключові слова: методика, професійні стандарти, сфера послуг, кваліфіковані робітники, професійне навчання.

METHODOLOGICAL APPROACHES TO THE DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL STANDARDS IN THE SERVICE SECTOR

Alla Onyshchenko,
PhD student at the Institute of Vocational Education
of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine,
Kyiv, Ukraine

Abstract: This paper highlights the methodology for developing professional standards for training skilled workers in the service sector. It discusses the labor functions of the cosmetologist, manicurist, and pedicurist professions. The paper also provides a rationale for the seven stages of developing professional standards in the service sector: the first stage involves preparation, the second stage involves analyzing professional activities by profession, the third stage involves forming a list of labor functions, the fourth stage involves determining the competencies required to perform the labor functions, the fifth and sixth stages involve determining learning outcomes, and the seventh stage involves distributing labor functions among professional qualifications.

Keywords: methodology, professional standards, service sector, skilled workers, vocational training.

Відбудова країни у повоєнний період зумовлює необхідність визначення пріоритетних напрямів розвитку її економічної, соціальної та гуманітарної сфер. У цьому контексті важливе значення має запропонований План Відновлення України (2022), що базується на п'яти основних принципах: негайний початок і поступовий розвиток; нарощування справедливого добробуту; інтеграція в ЄС; відбудова кращого, ніж було в національному та регіональному масштабі; стимулювання приватних інвестицій. У цьому документі також розкрито проблеми функціонування професійної (професійно-технічної) освіти (далі – П(ПТ)О) та шляхи їх розв'язання. Серед них найактуальнішою є невідповідність змісту і рівня

якості П(ПТ)О запитам і потребам ринку праці. З огляду на це, є стійка потреба в оновленні змісту П(ПТ)О на основі компетентнісного підходу, у тому числі, в розробленні професійних стандартів і на цій основі формування нових освітніх програм.

Наголосимо, що в статті 39 Закону України «Про освіту» (2017) професійний стандарт визначено як затверджені в установленому порядку вимоги до компетентностей працівників, що слугують основою для формування професійних кваліфікацій. На основі досліджень проблеми підготовки кваліфікованих робітників, відповідності рівня їхньої професійної кваліфікації вимогам виробництва Л. Пуховська та Ю. Кравець (2014) доходять висновку, що для вирішення соціально-економічних потреб суспільства назріла гостра потреба заміни кваліфікаційних характеристик як опису професійних функцій професійними стандартами. Розроблення професійних стандартів на основі компетентнісного підходу істотно впливає на вдосконалення системи управління розвитком людських ресурсів і сприяє підвищенню якості праці (Радкевич, Лузан, & Кравець, 2017). У формуванні змісту професійних і освітніх стандартів важливе значення має врахування галузевого підходу, що забезпечує підвищення якості професійної підготовки майбутніх фахівців різних кваліфікаційних рівнів, а також ефективну взаємодію суб'єктів ринку праці й професійної освіти в організації контекстного навчання (Каленський, Лузан, Ваніна, Пащенко та ін., 2018). Важлива роль професійних стандартів у підтвердженні або присвоєнні професійних кваліфікацій через визнання результатів неформального та інформального навчання на підприємствах індустрії краси або шляхом самоорганізованого здобуття особою певних компетентностей під час повсякденної професійної діяльності.

Базуючись на науково-практичних рекомендаціях дослідників проблем стандартизації професійної освіти та положеннях сучасної нормативно-правової бази (Методичні рекомендації щодо розроблення професійних стандартів, 2023), нами було розроблено три професійних стандарти: «Косметик»; «Манікюрник. Педикюрник» та внесено їх до реєстру Національного агентства кваліфікацій. Застосування професійних стандартів у розробленні освітніх стандартів і програм дає змогу задовольнити потреби сучасного Beauty-ринку у спеціалістах відповідної кваліфікацій. На їх основі розробляються також стандарти підприємств, посадові інструкції, системи контролю якості надання Beauty-послуг, вимоги до компетентностей та кваліфікації працівників, системи мотивації. Розглянемо алгоритм розроблення професійних стандартів на прикладі професій: «Косметик»; «Манікюрник. Педикюрник».

На першому (підготовчому) етапі – визначається група близьких за змістом професій 5141 «Косметик»; «Манікюрник. Педикюрник» та створюється робоча група, до якої входять: роботодавці; науковці; освітяни; представники профспілкових організацій.

На другому етапі – проводиться аналіз діяльності за професіями

«Косметик»; «Манікюрник. Педикюрник», який містить: аналіз робочого місця, виробничих процесів, умов праці, засобів праці та засобів захисту косметика, манікюрника, педикюрника; узагальнюється інформація щодо положень нормативно-правових документів, які визначають вимоги до змісту їхньої професійної діяльності; аналізуються технології косметичних, манікюрних, педикюрних робіт та етапи надання послуг; узагальнюється інформація щодо типових трудових функцій, які виконуються майстрами (косметиками, манікюрниками, педикюрниками), диференціюючи їх від посадових обов'язків; збирається та узагальнюється інформація щодо вимог роботодавців до рівня знань, умінь, навичок, комунікації та відповідальності й автономії, а також інформація щодо переліку предметів та засобів праці, обладнання та інструментів, що застосовуються в професійній діяльності косметика, манікюрника та педикюрника.

Третій етап – передбачає формування переліку трудових функцій на основі отриманої на першому етапі інформації; об'єднання трудових функцій в окремі групи за видами трудової діяльності – для формування професійних кваліфікацій, в тому числі і часткових. Наприклад, до переліку трудових функцій манікюрника, педикюрника віднесено: проведення підготовчих робіт для надання послуг манікюру, педикюру; виконання манікюрних робіт (декорування нігтів, моделювання штучних нігтів, косметичного догляду за шкірою рук та відновлення (реконструювання) нігтьової пластини); педикюрних робіт (усунення дефектів стоп та нігтьової пластини ніг) тощо.

На четвертому етапі – визначаються професійні компетентності, необхідні для виконання трудових функцій косметика, манікюрника, педикюрника. Наприклад, трудова функція «Виконання апаратних косметичних процедур» передбачає такі професійні компетентності: здатність виконувати процедури апаратного пілінгу обличчя, електротерапії, ультразвукової терапії, теплові косметичні процедури.

На п'ятому та шостому етапах – проєктуються результати навчання. Для цього розробляються вимоги до знань, умінь/навичок, рівня комунікації, відповідальності й автономії; формується перелік предметів і засобів праці, необхідних для виконання трудових функцій. Наприклад, для оцінювання здатності виконувати хімічний пілінг шкіри обличчя здобувачі П(ПТ)О мають знати: класифікацію хімічних пілінгів за глибиною впливу на шкіру та хімічною речовиною; механізм дії, покази та протипокази до застосування, критерії вибору реагента; технології виконання хімічного пілінгу обличчя; допілінгову підготовку шкіри та постпілінговий догляд; правила поєднання хімічного пілінгу шкіри обличчя з мануальними техніками, технологіями та апаратними методами, а також вміння і навички: визначати вид хімічного пілінгу з урахуванням глибини впливу на шкіру та хімічної речовини; проводити підготовчі роботи перед виконанням хімічного пілінгу (косметичне очищення, демакіяж); виконувати хімічний пілінг обличчя; добирати косметичні процедури постпілінгового догляду;

поєднувати хімічний пілінг шкіри обличчя з мануальними техніками, технологіями та апаратними методами.

Сьомий етап – має за мету розподіл трудових функцій у межах професійних кваліфікацій. Виходячи з потреб професійної діяльності й вимог ринку праці були створені повні та часткові професійні кваліфікації: Косметик (трудові функції: проведення підготовчих робіт для надання косметичних послуг; виконання мануальних косметичних процедур; виконання апаратних косметичних процедур; проведення завершальних робіт з надання косметичних послуг; виконання апаратних та мануальних косметичних процедур по догляду за тілом). Косметик першого класу (апаратна косметологія) (трудові функції: проведення підготовчих робіт для надання косметичних послуг; виконання апаратних косметичних процедур; проведення завершальних робіт з надання косметичних послуг; виконання апаратних та мануальних косметичних процедур по догляду за тілом). Косметик другого класу (мануальна косметологія) (трудові функції: проведення підготовчих робіт для надання косметичних послуг; виконання мануальних косметичних процедур; проведення завершальних робіт з надання косметичних послуг). Манікюрник. Педикюрник (трудові функції: проведення підготовчих робіт для надання послуг манікюру; виконання манікюрних робіт; виконання процедур декорування нігтів; виконання процедур моделювання штучних нігтів; виконання процедур косметичного догляду за шкірою рук та відновлення (реконструювання) нігтьової пластини; виконання педикюрних робіт). Манікюрник (трудові функції: проведення підготовчих робіт для надання послуг манікюру, педикюру; виконання манікюрних робіт; виконання процедур декорування нігтів; виконання процедур моделювання штучних нігтів; виконання процедур косметичного догляду за шкірою рук та відновлення (реконструювання) нігтьової пластини). Педикюрник (трудові функції: проведення підготовчих робіт для надання послуг педикюру, виконання процедур декорування нігтів; виконання педикюрних робіт).

Отже, професійні стандарти сфери послуг наприклад, косметик; манікюрник, педикюрник відтворюють вимоги ринку індустрії краси до наявних у Beauty-майстрів професійних і ключових компетентностей, дають змогу створити на їх основі освітні програми для підготовки кваліфікованих робітників із професій, затребуваних на ринку праці, сприяють реалізації ними успішної кар'єри й, відповідно, загальному зростанню економіки країни та соціальному добробуту населення.

Список посилань

Ваніна, Н. М., & Пащенко, Т. М. (2020). Методи і методики оцінювання якості фахової передвищої освіти. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Педагогічні науки*, 54-63. http://nbuv.gov.ua/UJRN/vgnpu_2020_3_9

Верховна Рада України. (2017). *Про освіту*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Кабінет Міністрів України. (2022). *План Відновлення України*.
<https://recovery.gov.ua/>

Каленський, А., Лузан, П., Ваніна, Н., Пащенко, Т. та ін. (2018). *Стандартизація професійної освіти: теорія і практика*. Житомир: Полісся.

Лузан, П. Г., Каленський, А. А., Пащенко, Т. М., Мося, І. А., & Ямковий, О. Ю. (2021). *Методичні основи оцінювання якості підготовки фахівців у закладах фахової передвищої освіти: методичний посібник*. Житомир: Полісся.

Лузан, П. Г., Лапа, О. В., Пащенко, Т. М., Мося, І. А., Ваніна, Н. М., Ямковий, О. Ю. & Каленський, А. А. (2022). *Оцінювання якості підготовки фахівців у закладах фахової передвищої освіти аграрної, будівельної та машинобудівної галузей: практичний посібник*. Київ: ППО НАПН України.

Національне агентство кваліфікацій. (2023). *Методичні рекомендації щодо розроблення професійних стандартів*.
<https://nqa.gov.ua/uploads/multiple-input/63d3be768f7b1.pdf>

Пащенко, Т. М. (2015). Кейс-метод як сучасна технологія навчання спеціальних дисциплін. *Молодь і ринок*, 8 (127), 94-99.

Пуховська, Л., Кравець, Ю. та ін. (2014). *Професійні стандарти і кваліфікації у країнах з високорозвинутою економікою*. Київ: Поліграфсервіс.

Радкевич, В., Лузан, П., & Кравець, С. (2017). *Стандартизація професійної освіти в контексті євроінтеграційних процесів*. Київ: Видавничий дім «Сам».